

Θέματα Κοινωνικής Ψυχολογίας στον Κυβερνοχώρο II

(Διδακτ. Μονάδες 2, ECTS 6)

ΔΙΔΑΣΚΟΥΣΑ: ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΓΚΑΡΗ

agari@psych.uoa.gr

ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ 2023-2024

e-class: ΚΒΨ121

Θεματικές της 2^{ης} συνάντησης

- ΓΕΝΙΕΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ: ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑ-ΓΕΝΕΑΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
- ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ-ΓΕΝΙΕΣ & ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ
 - ΕΦΗΒΕΙΑ
 - ΑΝΑΔΥΟΜΕΝΗ ΕΝΗΛΙΚΙΩΣΗ
 - ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ
- ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ

Η ταχεία ανάπτυξη της τεχνολογίας των Η/Υ αύξησε την πολυπλοκότητα των δια-προσωπικών και δια-γενεακών σχέσεων,

με αλλαγές που:

κατά περιόδους συνέβαιναν με το ρυθμό που πραγματοποιούνταν οι διαδικασίες εκσυγχρονισμού (modernization) κάθε κοινωνίας

ή

ήταν αιφνίδιες και συχνά αποκτούσαν οξύ χαρακτήρα προκαλώντας ανατροπές σε κάποιους θεσμούς της (π.χ. Στην οικογένεια, στην εκπαίδευση κλπ).

Επειδή στην Κοινωνική Ψυχολογία είναι αρκετά δύσκολο να καθοριστούν επαγωγικά τα αποτελέσματα της κοινωνικής αλλαγής στις διαπροσωπικές σχέσεις, **μελετώνται ξεχωριστά 3 διαφορετικά επίπεδα της αλλαγής:**

- «Ατομικό»
- «Σχεσιακό» / «διαπροσωπικό»
- «Κοινωνικό»

(Huston, 2000)

1980

2010

Κοινωνική Αλλαγή στο σχεσιακό και το κοινωνικό επίπεδο

Άμεσα αποτελέσματα

Αναμόρφωση της δομής των σχέσεων,
Κοινωνικό άγχος,
Νέες Εργασιακές Συμπεριφορές

Νέες πεποιθήσεις, στάσεις για τις σχέσεις, νέες συμπεριφορές

Έμμεσα αποτελέσματα

Αλλαγές σε γενικές Πεποιθήσεις/ Αξίες, Στάσεις.

Διαπροσωπικές σχέσεις

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ (Cybernetics)

Η επιστήμη που μελετάει τη λειτουργία συστημάτων, μηχανικών ή έμψυχων, με βάση τις αρχές της ανατροφοδότησης και της κυκλικής επικοινωνίας, επιδιώκοντας τον έλεγχο και την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας των συστημάτων.

Θεμελιωτής ο μαθηματικός **Norbert Wiener, (1948),**
Cybernetics. Boston: M.I.T. Press.

Σημειώνει ραγδαία εξέλιξη ως προς:

Θεωρία των μαθηματικών συστημάτων

Θεωρία του εγκεφάλου (brain theory)

Τεχνητή νοημοσύνη (artificial intelligence).

ΤΕΧΝΗΤΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ

ΥΠΕΡ :

- Ταχύτητα και ευκολία παραγωγής αγαθών, χαμηλό κόστος και αύξηση παραγωγής και παραγωγικότητας
- Περιορισμός ανθρώπινων λαθών & επεξεργασία πολλών δεδομένων
- Λήψη αποφάσεων νομικής και ιατρικής φύσης για ιατρικές επεμβάσεις και παρεμβάσεις ρίσκου
- Συγγραφή κειμένων, ζωγραφική, ποίηση, μουσική, επιστημονικά κείμενα.

ΩΣΤΟΣΟ:

- Δεν υπάρχει θεσμικό πλαίσιο για τη χρήση των υπηρεσιών τεχνητής νοημοσύνης που να ορίζει σε ποιο βαθμό η τεχνητή νοημοσύνη θα επιτρέπεται να υποκαταστήσει τον ανθρώπινο νου.

- Εταιρείες, αποβλέποντας στο κέρδος, δημιουργούν ιδιωτικά εμπορικά προϊόντα μέσω της τεχνητής νοημοσύνης, στα οποία ενσωματώνουν την ανθρώπινη γνώση **χωρίς να ελέγχονται από θεσμοθετημένες «διαδικασίες ελέγχου για την πνευματική ιδιοκτησία των γνώσεων».**

- Αμφισβητείται η ανθρώπινη ευφυΐα και οι τύποι της κατά τον Gardner (1993) [Γλωσσική (Linguistic Intelligence), Λογικο-μαθηματική (Logical-Mathematical), Χωροταξική (Spatial), Κινησθητική (Bodily-Kinesthetic), Μουσική (Musical), Ενδοπροσωπική (Intrapersonal), Διαπροσωπική (Interpersonal), Φυσιοκρατική (Naturalistic)].

Gardner, H. (1993). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. Basic Books.

<https://labs.openai.com/>

“..an impressionistic view of a sea in turmoil”

“..a dadaistic painting of a woman eating”

ΓΕΝΙΕΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

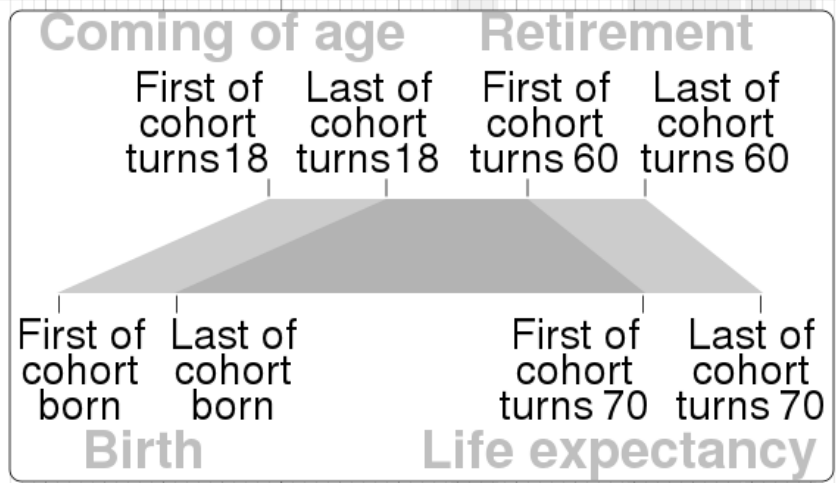
ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑ-ΓΕΝΕΑΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Η έννοια της Γενιάς σε σχέση με τη χρήση του Διαδικτύου και των ΠΚΔ

- Η έννοια της κοινωνικής γενιάς (social generation)
- Κατηγοριοποιήσεις γενιάς εκ των υστέρων, σε σχέση με την έκρηξη χρήσης του Διαδικτύου και της εικονικής επικοινωνίας (π.χ. Silent Generation, Baby Boomers)

ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ, Η ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΑΥΤΩΝ ΤΩΝ ΓΕΝΙΩΝ ΔΕΝ ΣΥΝΟΔΕΥΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΥΡΥ ΚΑΙ ΕΠΑΡΚΕΣ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.

1880 1890 1900 1910 1920 1930 1940 1950 1960 1970 1980 1990 2000 2010 2020 2030

Generation Alpha
*early 2010s – mid-2020s

Zoomers/Generation Z
*1997–2012

Millennials/Generation Y
*1981–96

Generation X
*1965–80

Baby Boomers
*1946–64

Silent Generation
*1928–45

Greatest/G.I. Generation
*1901–27

Lost Generation
*1883–1900

WW1 WW2 Korean War Vietnam War Cold War Web 1.0 Web 2.0 War on Terror

1880 1890 1900 1910 1920 1930 1940 1950 1960 1970 1980 1990 2000 2010 2020 2030

- **Greatest Generation (1901-1924)** 23 έτη
- **Silent Generation (1925-1945)** 20 έτη

- **Baby Boomers (1946-1964)** 18 έτη
- **Generation X (1965-1979)** 14 έτη

- **Millennials-Generation Y (1980-1994)** 14 έτη
- **Generation Z (1995-2012)** 17 έτη
- **Generation A (1913-2025)** 12 έτη

(Ferreira, 2020)

Κατηγοριοποίηση γενιών

Η κατηγοριοποίηση προέκυψε ως αποτέλεσμα **μελετών στο χώρο του marketing** που κυρίως προώθησαν μεγάλες εταιρείες και οργανισμοί, με βάση τα ενδιαφέροντα του ίδιου του marketing των εταιρειών, παρά γνήσια ερευνητικά ενδιαφέροντα (Ferreira, 2020).

Επιδίωξή τους ήταν η αξιολόγηση:

- της **οικονομικής ικανότητας (economic capacity)**
- της **συμβολικής διαθεσιμότητας (symbolic availability)** των **νέων** να αποκτήσουν και να καταναλώσουν αγαθά ή υπηρεσίες.

(Parment, 2014 . Williams & Page, 2011).

Καταγράφοντας για τους νέους

- προτιμήσεις
- συνήθειες κοινωνικές πρακτικές
- lifestyles
- προφίλ καταναλωτών σε συγκεκριμένες υπηρεσίες και αγαθά, κατηγοριοποίησαν σε κοόρτεις τα άτομα νέων ηλικιών, με βάση το έτος της γέννησής τους.
- Ξεκίνησαν στη συνέχεια να ασκούν ευρύτερη επιρροή, ακόμα και σε **ακαδημαϊκούς χώρους**.
- Η έννοια «γενιά» (generation) εμφανίστηκε ως εργαλείο **μελέτης των νέων** που σταδιακά οδήγησε σε πολλές αντιπαραθέσεις

(Roberts, 2007 . Wyn, & Woodman, 2007).

- Μία από τις κεντρικές κριτικές απόψεις τόνισε τον κίνδυνο η προσέγγιση των νέων μέσω γενιών (generational approach) να ομογενοποιεί συνθήκες και συμπεριφορές των νέων σε εξαιρετικό βαθμό.
- Τονίστηκε επίσης ότι παραμελούνται οι ποικίλες και άνισες κοινωνικοπολιτισμικές συνθήκες και γεγονότα ζωής των ατόμων που κυριαρχούσαν σε διάφορες ιστορικές περιόδους, κυρίως μεταξύ των νέων του Δυτικού κόσμου και υποομάδων νέων εντός- και μεταξύ- κοινωνιών (π.χ. μεταξύ των λευκών με υψηλότερη μόρφωση μεσοαστών και των υπολοίπων)

(Little & Winch, 2017).

Θεωρήθηκε ότι πρόκειται για:

- μία επαγωγική εναρμόνιση των συνθηκών στις οποίες μεγαλώνουν οι νέοι
- μία υπεραπλουστευτική χρήση της έννοιας της γενιάς, με δημογραφικά ΜΟΝΟ διαφοροποιητικά κριτήρια, αγνοώντας οποιαδήποτε άλλη διασπορά χαρακτηριστικών π.χ. νέοι που γεννήθηκαν από Χ χρονολογία έως Ψ χρονολογία θεωρήθηκαν ως όμοιες κοόρτες νέων.

Επομένως, δεν υπάρχει ευρύτερη αποδοχή των τύπων και του περιεχομένου των γενεών αυτών (Roberts, 2012).

Παράδειγμα: ο προσδιορισμός ηλικιακού εύρους της γενιάς των Millennials

Συγγραφέας (έτος συγγραφής)

■ Neuborne & Kerwin (1999)

■ Kupperschmidt (2000)

■ Oblinger (2003)

■ Kim (2008)

■ Brosdahl & Carpenter's (2011)

■ Leask, Fyall & Barrob (2011); Moore (2012)

■ Muda, Mohd, & Hassan (2016)

■ Junker, Walcher, & Blazek (2016)

Έτη της γενιάς

1979-1994

1979-1994

1982-1991

1981-1999

1981-1990

1982-2000

1980-αρχές 1990

1980-2000

Συγγραφέας (έτος συγγραφής)

Έτη της γενιάς

■ Lissitsa & Kol (2016)	1980-1999
■ Butcher et al., (2017)	1977-1994
■ McKinsey & Company (2018)	1980-1994
■ Pencarelli et al., (2019)	1980-1995

(Τσιανοπούλου, 2021).

- Μία άλλη κεντρική τάση, απαλλαγμένη από αυτές τις ηλικιακές κατηγορίες της γενιάς, με πολλή προσοχή εντοπίζει όχι ειδικές και ομοιόμορφες γενιές, αλλά «συμπτώματα» δομικών αλλαγών που συντελούνται στους νέους, ώστε όπου αυτά είναι κοινά να θεωρηθεί ότι πρόκειται για μία νέα γενιά νέων.

Παράδειγμα: οι κοινωνικές συνθήκες και οι τρόποι ζωής της γενιάς των “baby boomers” δεν ισχύουν πλέον, επομένως, στις νέες συνθήκες και σε έναν εμφανώς νέο κόσμο όσων γεννήθηκαν μετά το 1980, θεωρείται ότι διαμορφώνεται σταδιακά μια νέα γενιά.

(Ferreira, 2020 . Roberts, 2012).

- Στο χαρακτηριστικό της βιολογικής ηλικίας έχει επίσης ασκηθεί κριτική, επειδή δεν είναι τόσο το έτος γέννησης αυτό που έχει σημασία, όσο το χρονικό σημείο που τα άτομα, ως ενήλικα άτομα, εμφανίζονται ενεργά στην κοινωνική σκηνή (social scene).
- Διαφοροποιείται η «βιολογική ηλικία» από τη την «κοινωνική ηλικία» (biological age & social age).
- Επαναπροσδιορίζοντας το κριτήριο της γενιάς, η εστίαση αφορά τα άτομα που γεννήθηκαν μέσα στην ίδια ιστορική περίοδο ζωής (“historical life”) και βίωσαν ως «κοινότητα τις ίδιες κυρίαρχες κοινωνικές επιρροές (community of influences).

- Σε ένα βαθύτερο επίπεδο, τα άτομα-μέλη μιας γενιάς ζουν περίπου ομοιογενώς, επειδή γεννήθηκαν στην ίδια οικονομική, πολιτική και κοινωνική συνθήκη, και επομένως έχουν εφοδιαστεί με παρόμοια κοσμοθεώρηση, εκπαίδευση, προσδοκίες, ηθικές και αισθητικές προτιμήσεις (Ferreira, 2020).
- Γενιά επομένως είναι ένα σύνολο ατόμων που ανήκουν στην ίδια ευρύτερη ηλικιακή κοόρτη, διαθέτουν **μία κοινή υποκειμενική αφήγηση, μέσα σε ένα πολιτικό και κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο**, μέσα στο οποίο προσωπικές και κοινωνικές-πολιτισμικές συνθήκες των ατόμων λαμβάνουν χώρα και διαφοροποιούν τη μία γενιά από την άλλη.

Ιστορικά γεγονότα και συνθήκες που βίωσε κάθε γενιά

- **1901-1924 Greatest Generation:** Δικαίωμα γυναικείας ψήφου [1920], Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος
- **1925-1945 Silent Generation:** Οικονομική ύφεση-κραχ 1929, Ναζισμός Γερμανίας, Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος
- **1946-1964 Baby boomers:** Ψυχρός Πόλεμος, Κίνημα των Χίπις [1961], Martin Luther King και Ανθρώπινα δικαιώματα [1964]
- **1965-1979 Generation X:** Ο άνθρωπος στη σελήνη [1969], οι πρώτοι προσωπικοί Η/Υ [1970].

- **1980-1996 Millennials/ Generation Y:** AIDS [1981], Πτώση του τείχους Βερολίνου [1989], εμφάνιση του Internet και των πρώτων ΠΚΔ [1990]
- **1997-2012 Gen Z:** τρομοκρατική επίθεση Δίδυμων Πύργων Ν. Υόρκης/Ουάσινγκτον [2001], Facebook [2004], smartphones [2007], παγκόσμια οικονομική κρίση [2008].
- **2010-σήμερα-Generation A:** Covid-19 [2020)

- Σε αυτές τις διαφοροποιήσεις εντάσσονται και **ανισότητες που προκύπτουν κατά τις διαδικασίες μετάβασης των νέων** από τη μια γενιά στην άλλη.
- **Ως μετάβαση** θεωρείται μια σειρά σταδίων κατά τα οποία οι νέοι αποκτούν ενήλικα στοιχεία με το να ζουν ανεξάρτητα, να εισέρχονται στην αγορά εργασίας, να «ζευγαρώνουν» και να αποκτούν απογόνους.
- Ο όρος «**αναδυόμενη ενηλικίωση**» (Arnett, 2015) αφορά στις μεταβάσεις που συμβαίνουν ως μια διαδικασία που επιμηκύνεται στο χρόνο, προκειμένου οι νέοι να καθορίσουν την ταυτότητά τους βάσει της ατομικότητάς τους.

Κριτήρια διαφοροποίησης: χρόνος και είδος της μετάβασης

Δείκτες μετάβασης	Σημασία μετάβασης
Πριν την εύρεση εργασίας: έφυγε από το γονικό σπίτι	Αυτονομία κατοικίας χωρίς οικονομική αυτονομία
έγινε γονιός	Οικονομική εξάρτηση από γονείς ή από σύντροφο, με παιδί
ξεκίνησε συγκατοίκηση με σύντροφο	Οικονομική εξάρτηση από σύντροφο
Χωρίς σχέση συγκατοίκησης: έφυγε από το γονικό σπίτι	Αυτονομία κατοικίας, οικονομική αυτονομία
σύντροφο έγινε γονιός	Διάσταση μεταξύ της σχέσης και της γονικότητας

Δείγμα: 1500 άνδρες/γυναίκες από τρεις ηλικιακές κοόρτες (γεννήθηκαν between 1935–1940, 1950–1955 and 1970–1975) στην Πορτογαλία (Ramos, 2018).

Κομβικά σημεία μετάβασης και Ηλικιακές κοόρτες	Έτος γέννησης 1935-1940	Έτος γέννησης 1950-1955	Έτος γέννησης 1970-1975			
		Διάμεσος ηλικίας (Μέσος όρος)				
Τελείωσε ή εγκατέλειψε την εκπαίδευση	11 (13.2)	12 (14.1)	18 (19.8)			
Ξεκίνησε εργασία ή/και τη συνδύασε με σπουδές	12 (12.5)	13 (14.5)	18 (17.7)			
Έφυγε από το γονικό σπίτι	22 (22.2)	21(21.8)	22 (21.8)			
Ξεκίνησε συγκατοίκηση	21 (23.6)	20 (22.7)	21 (24.0)			
Έγινε γονιός	22 (25.5)	22 (24.7)	23 (26.2)			

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Arnett, J. J. (2015). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties* (2nd ed.). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199795574.013.9>
- Ferreira, V. S. (2020). *Youth Studies and Generations. Values, Practices and Discourses on Generations*. MDPI
- Little, B. & Winch. A. (2017). Generation: the politics of patriarchy and social change. *Soundings, 66*, 129–144
- Parment, A. (2014). *Marketing to the 90s Generation: Global Data on Society, Consumption, and Identity*. Palgrave Macmillan.
- Ramos, V. (2018). Transitions to Adulthood and Generational Change in Portugal. *Societies 8*(21), 29-46. doi:10.3390/soc8020021 www.mdpi.com/journal/societies
- Roberts, K. (2007). Youth transitions and generations: a response to Wyn and Woodman. *Journal of Youth Studies, 10*, 263–269.
- Roberts, K. (2012). The end of the long baby-boomer generation. *Journal of Youth Studies, 15*, 479-497.
- Williams, K.C. (2011). Page, R.A. Marketing to the generations. *Journal of Behavioral Studies in Business, 3*, 1–17.
- Wyn, J. (2007). Woodman, D. Researching youth in a context of social change: a reply to Roberts. *Journal of Youth Studies, 10*(21), 373–381.

ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ (21-5-2024)

Ζευγάρι σε ημερήσια εκδρομή, ηλικίας 53 ετών (ο σύζυγος) και 47 ετών (Generation X):

Εκείνος: Η σημερινή απόδραση θα μας δώσει ξεκούραση και αλλαγή εικόνων και ερεθισμάτων...καλά κάναμε που φύγαμε πρωί-πρωί

Εκείνη: Μισό λεπτό...η Ανθή ανάρτησε ένα video στο Facebook από τη μουσική εκδήλωση του Λυκείου που εργάζεται ...σωστά, συμφωνώ κι εγώ, να πάρουμε μια ανάσα....

Εκείνος: (μετά από αρκετά λεπτά...) δεν τελείωσε ακόμα το video; Δεν ήλθαμε εδώ για να ασχολείσαι με το Facebook

Εκείνη: μα η Ανθή είναι η καλή μου φίλη...εντάξει της έστειλα like και θα σταματήσω...Ωχχ! ξεχάσαμε χθες να ευχηθούμε στο Γιώργο που γιόρταζε χθες....μισό λεπτό ακόμα να ποστάρω σύντομες ευχές στο λογαριασμό του και θα «είμαι δική σου»....

Εκείνος: Μα...κοίταξε εγώ δεν ήθελα... γύρω σου είναι τόσο ξεκούραστα...τι να πω....δεν ξέρω.

Εκείνη: Να μην πεις τίποτα...το σύμπαν συνωμότησε μαζί σου... με πέταξε έξω το σύστημα και δεν έχω πια σήμα....

Ερωτήματα

- Τι παρατηρείτε στην αλληλεπίδραση και τι στη σχέση των μελών του ζευγαριού ως προς τη χρήση του διαδικτύου;
- Πώς θα περιγράφατε τις προσδοκίες κάθε μέλους από τη χρήση του διαδικτύου στο συγκεκριμένο πλαίσιο;

Ατομική και Κοινωνική ταυτότητα

Ατομική ταυτότητα: σύστημα αντιλήψεων για το ποιος/ποια είμαι (αυτο-αντιληπτικών στοιχείων). Διαμορφώνεται κατά τη διεργασία της ψυχολογικής ταύτισης με σημαντικά πρόσωπα και με στοιχεία του κοινωνικού και φυσικού περιβάλλοντος

Ταυτότητα-Σύγχυση ρόλων (12-18 έτος). Σωματική ανάπτυξη και γενετήσια ωριμότητα που οδηγούν σε έντονη αναζήτηση του «ποιος είμαι, πώς με βλέπουν οι άλλοι, τι θέλω στον επαγγελματικό χώρο» (Erikson 1956, 1963, 1968).

Κοινωνική ταυτότητα (Social Identity): Η γνώση ότι ανήκουμε ταυτόχρονα σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες και ότι ο εαυτός μας αποκομίζει από το γεγονός του «ανήκειν» οφέλη.

Η συναισθηματική και αξιολογική σημασία του ανήκειν διαμορφώνεται μέσω της οικειοποίησης των σχετικών αξιών, σκοπών και στάσεων των μελών των ομάδων αυτών.

(Tajfel, 1978. Tajfel & Turner, 1985. Turner & Reynolds, 2010).

Διαδικασία Κοινωνικής Κατηγοριοποίησης ως προϋπόθεση για τη δημιουργία Κοινωνικής Ταυτότητας

Κοινωνική κατηγοριοποίηση: Γνωστική διαδικασία που διαφοροποιεί άτομα και ομάδες.

Όλοι διαθέτουμε ένα σύνολο από κοινωνικούς προσδιορισμούς που αντιπροσωπεύουν **κοινωνικές κατηγοριοποιήσεις ενσωματωμένες στην αντίληψή μας**

π.χ. «οι νέοι της Γενιάς του Διαδικτύου έχουν από πολύ νωρίς στη ζωή τους απεριόριστες ηλεκτρονικές πληροφορίες»

«οι baby boomers δύσκολα μπορούν να προσαρμοστούν στη χρήση των νέων τεχνολογιών».

Η κοινωνική ταυτότητα περιέχει:

- **Γνώση, πληροφορίες**

- για τα χαρακτηριστικά που έχει κανείς ως μέλος ομάδων
- τα χαρακτηριστικά των ομάδων αυτών, σε σύγκριση με άλλες ομάδες (κοινωνική κατηγοριοποίηση)

- **Συναισθηματική ταύτιση με τις ομάδες αυτές (ισχύει για κάθε μέλος ομάδας).**

- Πραγματοποιείται μέσω «διαδικασιών ομαδικής υπαγωγής».

- **Διαδικασίες ομαδικής υπαγωγής,** δηλ. το άτομο-μέλος θεωρείται ότι διαθέτει τα χαρακτηριστικά των μελών της ομάδας και ότι ισχύουν για κάθε μέλος ομάδας, *π.χ. είμαι μέλος στην Πλατφόρμα Reddit*
- **Αυτο-στερεοτυπική απόδοση χαρακτηριστικών,** δηλ. απόδοση χαρακτηριστικών στον εαυτό, ως μέλους της ομάδας «όμοιου» με τα υπόλοιπα μέλη, παρά ως ατόμου μοναδικού και διαφορετικού.
- **Αποπροσωποποίηση των μελών της ομάδας, σε κάποιες ακραίες περιπτώσεις,** όταν δηλ. το άτομο χάνει την αίσθηση του εαυτού ως ξεχωριστού ατόμου και ταυτίζεται αποκλειστικά και μόνο με το ρόλο του ως μέλους της ομάδας.

Επιρροή της ομάδας

- Για να αξιολογήσουν τα μέλη θετικά τον εαυτό τους θα πρέπει να μπορούν να αξιολογήσουν θετικά και την ομάδα, και αντίστροφα, αξιολογώντας θετικά την ομάδα (ενδο-ομάδα/εσω-ομάδα) αξιολογούν θετικά και τον εαυτό τους.
- Η αυτοεκτίμηση του ατόμου φαίνεται να συνδέεται με τη «μοίρα» της ομάδας, θετική ή αρνητική.
- Το άτομο συμμορφώνεται στην ομάδα γιατί έχει ανάγκη να γίνει αποδεκτό/να μην απορριφθεί ακολουθώντας τους κανόνες της ομάδας (Κανονιστική επιρροή της ομάδας).

- Το άτομο-μέλος της ομάδας δίνει ιδιαίτερη αξία στην ομάδα, επειδή αντλεί τις αναγκαίες γι' αυτό πληροφορίες για τον κόσμο (Πληροφοριακή επιρροή)
- Τα μέλη της ομάδας κάνουν «δικά τους» τα χαρακτηριστικά της ομάδας/των ομάδων, δηλαδή προσαρμόζουν σκέψεις & συναισθήματα σε αυτά των ομάδων (Αναφορική επιρροή).

Νέα ζητήματα Κοινωνικής Ταυτότητας για τις γενιές της ηλεκτρονικής πληροφορίας (Millennials/Gen Y, Gen Z, Generation A)

Η συναισθηματική και αξιολογική σημασία του ανήκειν διαμορφώνεται μέσω της οικειοποίησης των σχετικών αξιών, των σκοπών και στόχων της ομάδας, καθώς και των στάσεων των μελών στις ομάδες αυτές.

(Tajfel, 1978. Tajfel & Turner, 1985. Turner, 1984).

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat, 2021), το 89% των ατόμων 16 – 74 ετών δήλωσε ότι κάνει καθημερινή χρήση του διαδικτύου.

Με βάσητην εύκολη επικοινωνία μέσω διαδικτύου με το διεθνή χώρο

διαμορφώνεται μια διπλή πολιτισμική ταυτότητα (bicultural):

- **Τοπική Κοινωνική Ταυτότητα:** μία συνεχής αίσθηση τοπικής υποχρέωσης που διαμορφώνεται, σε σχέση με τη στενή-«τοπική» κοινότητα του ατόμου
- **Διεθνής-παγκόσμια Κοινωνική Ταυτότητα:** με βάση τη διεθνή πληροφόρηση που είναι διαρκής, συνεχής.
- Οι δύο κοινωνικές ταυτότητες, τοπική και διεθνής-παγκόσμια, συμβάλλουν στη δημιουργία **μιας Υβριδικής Κοινωνικής Ταυτότητας** (Goodwin, 2017).

Παράδειγμα: στη νοτιοανατολική Ασία, η εξαιρετικά αυξημένη αναζήτηση ευκαιριών στο εξωτερικό προσφέρει δυνατότητες για διαπροσωπικές συνδέσεις με διεθνή χαρακτηριστικά.

Χρήση του Διαδικτύου: αρχική εννοιολογία

- Ο Goldberg (Saucier & Goldberg, 1996) ήταν ο πρώτος που χρησιμοποίησε τον όρο «εξάρτηση από το Διαδίκτυο»
- Ο Griffiths (2005) υποστήριξε ότι αυτή η συμπεριφορά στο Διαδίκτυο μπορεί να θεωρηθεί συγγενική με άλλες εθιστικές συμπεριφορές (π.χ. ο τζόγος)
- Η Young (1996) πρότεινε μία από τις πρώτες κλίμακες μέτρησης της χρήσης του διαδικτύου την **Internet Addiction Scale**
- Ο Caplan (2002) δημιούργησε στη συνέχεια την **Generalized Pathological Internet Use Scale**.

Επικρατέστεροι όροι έως 2014-2015

- 1) Εξάρτηση από το διαδίκτυο (Internet addiction, Young, 2009)
- 2) Παθολογική χρήση του διαδικτύου (Pathological use, Griffiths, 2000)
- 3) Προβληματική χρήση του διαδικτύου (Problematic use, Caplan, 2002).

81% των εφήβων στις ΗΠΑ που δήλωναν ότι έχουν πρόσβαση σε υπολογιστή ανέφεραν επίσης ότι κάνουν καθημερινή χρήση του διαδικτύου μαζί με τους συνομηλίκους τους.

15% μόνο των εφήβων ανέφεραν ότι δεν κάνουν χρήση
(Pew Research Center, 2014, <https://www.pewresearch.org/topic/politics-policy/us-elections-voters/election-2014/>).

Διαρκής χρήση διαδικτυακών παιχνιδιών (continual gaming):
από την American Psychiatric Association, DSM-V 2013, p. 795)
χρησιμοποιείται ο όρος «κλινικά σημαντική έκπτωση» στην
καθημερινή ζωή.

Κλίμακες μέτρησης της χρήσης του Διαδικτύου	Reliability (α)
Internet Addiction Test (IAT) της Young	> 0,90
Compulsive Internet Use Scale (CIUS)	0,79
Generalized Problematic Internet Use Scale 2 (GPIUS2)	0.90
Shortened version	0,85
Measure of Pathological Video Game Use	0,71
Problematic Video Game Playing Test (Adaption of IAT)	0,90
Chen Internet Addiction Scale (CIAS)	0,79-0,93
Davis Scale for Problematic Internet Use	0,84

Διαπιστώθηκαν επικαλύψεις μεταξύ ψυχαναγκαστικών, εξαρτητικών και άλλων γενικότερων προβληματικών συμπεριφορών (Anderson, Steen, & Stavropoulos, 2017).

ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΚΑΙ ΗΛΙΚΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

- ΕΦΗΒΕΙΑ
- ΑΝΑΔΥΟΜΕΝΗ ΕΝΗΛΙΚΙΩΣΗ
- ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ

ΕΦΗΒΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Αναπτυξιακή περίοδος που σηματοδοτεί τη διεργασία της δημιουργίας της ατομικής και της κοινωνικής ταυτότητας του ατόμου, καθώς και της διαμόρφωσης βαθύτερων σχέσεων με τους συνομηλίκους.

- Η ανάγκη για θαυμασμό και ένταξη σε ομάδες (ανάγκη του ανήκειν) κάνει τους εφήβους ευάλωτους στη χρήση του διαδικτύου και έχει συνδεθεί θετικά με τη δυσλειτουργική χρήση του Διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (ΜΚΔ).

(Casale & Fioravanti, 2018).

Χαρακτηριστικά προσωπικότητας και δυσλειτουργική χρήση του διαδικτύου

1. Κοινωνικό άγχος: Συσχετίζεται θετικά με τη δυσλειτουργική χρήση (Brand, 2017).

Πρόκειται για φόβο σε κοινωνικές συνθήκες όταν το άτομο βρίσκεται υπό παρατήρηση ή αξιολόγηση. Άλλοτε το άτομο αποφεύγει τις καταστάσεις που φοβάται, αν και οι φόβοι του μπορεί να γίνονται αντιληπτοί από τους άλλους ως υπερβολικοί, και άλλοτε τις υπομένει βιώνοντας έντονο άγχος που μπορεί να φτάσει σε σημείο πανικού.

Εκδηλώνεται:

- α) κατά την ανάληψη κάποιας δραστηριότητας μπροστά σε αγνώστους,
- β) σε διαπροσωπικές επαφές π.χ. να πηγαίνει σε πάρτι ή να βγαίνει ραντεβού (Curtis, et al., 2004).

Κοινωνικό άγχος γενικευμένου τύπου: όταν οι φόβοι αφορούν στις περισσότερες καταστάσεις που περιέχουν δημόσιες δραστηριότητες.

Κοινωνικό άγχος ειδικού ή μη γενικευμένου τύπου: όταν ο φόβος αφορά μια συγκεκριμένη περίσταση όπου περιλαμβάνονται δραστηριότητες μπροστά σε άλλους και με κοινωνικές επαφές μαζί τους

(American Psychiatric Association, 2013).

■ Από συνεντεύξεις (2012):

- "Οι άνθρωποι θα με γνωρίσουν μόνο μέσω του διαδικτύου"
- "Είμαι αρκετά ντροπαλός για να πλησιάσω ανθρώπους για παράδειγμα σε ένα πάρτι ή σε μια μεγάλη ομάδα, αλλά όχι για να τους μιλήσω σε ένα chat room"
- «Όταν είμαι συνδεδεμένος στο διαδίκτυο, κοινωνικοποιούμαι χωρίς να ανησυχώ για το πώς φαίνομαι στους άλλους".

- Σύμφωνα με ευρήματα σε Κίνα και Ταϊβάν, ειδικά σε άτομα που εμφανίζουν υψηλό βαθμό κοινωνικού άγχους, **το κοινωνικό άγχος είναι χαμηλότερο κατά τη διαδικτυακή αλληλεπίδραση**, σε σύγκριση με την προσωπική επικοινωνία. Η διαταραχή άγχους δεν επιδεινώνεται λόγω του εθισμού στο διαδίκτυο (Yen, Chen, Wang, Chang & Ko, 2012).
- Αρκετές μελέτες, ήδη από τη δεκαετία του '90, έχουν βρει **υψηλά ποσοστά κοινωνικού άγχους μεταξύ των φοιτητών που είναι εθισμένοι στο διαδίκτυο**. Ερμηνεία: Μπορεί να στρέφονται σε αυτό για να ρυθμίσουν ή να διαφύγουν των κοινωνικών φόβων τους (Carlan, 2002).
- Η κατάθλιψη και το κοινωνικό άγχος φαίνεται ν' αποτελούν **προβλεπτικούς παράγοντες της δυσλειτουργικής χρήσης του διαδικτύου** (Wu & Zhu, 2004).

2. Συλλογική Αυτοεκτίμηση. Περιγράφει το βαθμό που τα άτομα αξιολογούν θετικά τον εαυτό τους ως μέλη μιας κοινωνικής ομάδας. Περιλαμβάνει μια θετική κοινωνική ταυτότητα των μελών και σχετικά σταθερές αξιολογήσεις για την αυτοεκτίμησή τους ως μελών της ομάδας .

- Μέσω της αυτοπαρουσίασής τους στα ΜΚΔ, η συλλογική αυτοεκτίμηση (ΣΑ) και η ευημερία του ατόμου φαίνεται να επηρεάζονται έντονα, όταν προσλαμβάνει θετική ανατροφοδότηση.
- Όσο ενισχύεται η συλλογική αυτοεκτίμηση, τόσο επεκτείνεται η χρήση των ΜΚΔ.

Η συλλογική αυτοεκτίμηση σε συνδυασμό με την αυτοεκτίμηση της οικογένειας ως ομάδας, φαίνεται να αποτελούν προβλεπτικό παράγοντα της αυξημένης σε χρόνο χρήσης του διαδικτύου (Wiederhold, 2016).

- Η συλλογική αυτοεκτίμηση δίνει βαρύτητα στο ρόλο του ατόμου στην ομάδα, αλλά **απορρέει από την προσωπική αυτοεκτίμηση**, ως χαρακτηριστικού προσωπικότητας, δηλαδή της αίσθησης που έχει το άτομο ότι αξίζει (Gangadharbatla, 2013).
- **Οι γυναίκες** εμφανίζουν υψηλότερα επίπεδα θετικής συλλογικής αυτοεκτίμησης, συγκριτικά με τους άντρες.
- Η χαμηλή ατομική & συλλογική αυτοεκτίμηση, σε συνδυασμό με το κοινωνικό άγχος βρέθηκαν να συσχετίζονται με τη δυσλειτουργική χρήση του διαδικτύου (Azher, Khan, Salim, Bilal et al., 2014).

«Δυσλειτουργική χρήση του διαδικτύου», ως περιγραφικός όρος (Ρήγα, 2019, ανέκδοτη διδακτορική διατριβή).

974 έφηβοι 12-16 ετών (526 ήταν κορίτσια).

A' Γυμνασίου - A' Λυκείου

326 πρωτοετείς φοιτητές, 18-19 ετών.

Κλίμακα Γενικευμένης Παθολογικής Χρήσης του Διαδικτύου (Generalized Pathological Internet Use Scale, Caplan, 2002)

29 προτάσεις σε 5-βαθμη κλίμακα Likert

1 Διαφωνώ πάρα πολύ – 5 Συμφωνώ πάρα πολύ
με 7 παράγοντες:

α) «Αλλαγή στη διάθεση»

π.χ. «Χρησιμοποιώ το διαδίκτυο για μιλήσω με άλλους όταν αισθάνομαι απομονωμένος».

β) «Κοινωνικά οφέλη»

π.χ. «Μου φέρονται καλύτερα, στο διαδίκτυο απ' ό,τι στις πρόσωπο με πρόσωπο σχέσεις»

γ) «Αρνητικές συνέπειες»

π.χ. «Έχω χάσει μάθημα ή τη δουλειά μου επειδή ήμουν συνδεδεμένος-η στο διαδίκτυο»

δ) «Παθολογική χρήση» π.χ. «Έχω κάνει αποτυχημένες προσπάθειες να ελέγξω τη χρήση του διαδικτύου»

ε) «Υπερβολικός χρόνος στο διαδίκτυο» π.χ. «Χρησιμοποιώ το διαδίκτυο για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα απ' όσο περίμενα αρχικά»

στ) «Απόσυρση» π.χ. «Η σκέψη μου απορροφάται από το διαδίκτυο αν δεν μπορώ να συνδεθώ για κάποιο διάστημα»

ζ) «Κοινωνικός έλεγχος» π.χ. «Δεν μ' ενδιαφέρει πώς φαίνομαι στους άλλους όταν είμαι στο διαδίκτυο».

Ελληνική Κλίμακα Παθολογικής Χρήσης του Διαδικτύου (Ρούσσος & Δεληζήση, 2011)

41 προτάσεις σε 5-βαθμη κλίμακα Likert και 5 παράγοντες:

α) «Δυσπροσαρμοστικές Γνωσίες»*

π.χ. «Ο κόσμος έξω από το Διαδίκτυο είναι λιγότερο συναρπαστικός, σε σύγκριση με τα όσα μπορείς να κάνεις στο Διαδίκτυο» *

β) «Υπερβολική Χρήση / Αδυναμία Ελέγχου του Διαδικτύου»

π.χ. «Συχνά μένω στο Διαδίκτυο για περισσότερες από τρεις ώρες συνεχόμενα».

***Δυσπροσαρμοστικές γνωσίες:** αβάσιμα γνωστικά σχήματα των εφήβων για τον εαυτό τους και για το κοινωνικό γίγνεσθαι, επομένως δυσπροσαρμοστικές αντιλήψεις για την πραγματικότητα.

γ) «Ρύθμιση Συναισθήματος»

π.χ. «Είμαι λιγότερο μόνος/η όταν είμαι στο Διαδίκτυο»

δ) «Εξάρτηση από το Διαδίκτυο»

π.χ. «Όταν έχω πολλή ώρα να χρησιμοποιήσω το Διαδίκτυο, μου είναι δύσκολο να σταματήσω να σκέφτομαι το τι θα κάνω όταν θα συνδεθώ σε αυτό»

ε) «Αυτοεικόνα- Κοινωνική Άνεση στο Διαδίκτυο»

π.χ. «Αισθάνομαι πολύ άνετα όταν είμαι στο Διαδίκτυο»,
«Μπορώ να είμαι ο εαυτός μου στο Διαδίκτυο».

Κλίμακα της «Ανάγκης του Ανήκειν» (Leary, Kelly, Cottrell & Screindorfer, 2013)

- 10 προτάσεις σε 5-βαθμη κλίμακα Likert.
- Διερευνάται πόσο ένα άτομο επιθυμεί να ανήκει σε μια ομάδα.
 - «Δεν με απασχολεί αν οι άλλοι άνθρωποι δείχνουν να μη με αποδέχονται.»
 - «Προσπαθώ σκληρά να κάνω πράγματα που δεν θα κάνουν τους άλλους να με αποφεύγουν ή να με απορρίπτουν.»
 - «Δεν μου αρέσει να είμαι μόνος-η»
 - «Με ενοχλεί πάρα πολύ να μη συμπεριλαμβάνομαι στα σχέδια των άλλων».

- Ισχυρότερες κύριες επιδράσεις αφορούν στις μεταβλητές:
 - Η Γενική Κοινωνική Αποφυγή επιδρά στην Απόσυρση (0,44)
 - Ο Φόβος Αρνητικής Αξιολόγησης επιδρά στον Υπερβολικό χρόνο στο διαδίκτυο (0,31).
- Όσο μεγαλύτερη η κοινωνική αποφυγή, τόσο μικρότερη η συλλογική αυτοεκτίμηση, και το αντίστροφο (αρνητική συνάφεια).
- Η διαμεσολάβηση της συλλογικής αυτοεκτίμησης φαίνεται να επιδρά θετικά σε κάποιο βαθμό στην αλλαγή της διάθεσης κατά τη χρήση του διαδικτύου, με θετικότερα συναισθήματα για τον εαυτό.

(Ρήγα, 2019)

Χρήση του Διαδικτύου (Internet Use -IU) & Προβληματική Χρήση του Διαδικτύου (Problematic Internet Use, PIU)

Με δεδομένη την έλλειψη ενός θεωρητικού ερμηνευτικού πλαισίου, και με ανασκόπηση 670 μελετών, στο διάστημα 1994-2016, σε πλατφόρμες δεδομένων (ScienceDirect, PubMed, Academic Search Complete), με εφήβους (12-17 ετών) & αναδυόμενους ενήλικους (18-29 ετών), εντοπίστηκαν:

- ατομικοί παράγοντες
- περιβαλλοντικοί
- παράγοντες δραστηριότητας/δράσης στο διαδίκτυο (activity-related factors).

(Anderson, Steen, & Stavropoulos, 2017).

Ατομικοί παράγοντες που συσχετίζονται με την προβληματική χρήση του διαδικτύου:

- φύλο, επιθετικότητα, κατάθλιψη, παρορμητικότητα
- έλεγχος συναισθημάτων, μοναξιά, υποστηρικτικό δίκτυο, άγχος, κοινωνικό άγχος
- ικανοποίηση από τη ζωή/ευεξία (well-being)
- ψυχαναγκαστικά χαρακτηριστικά προσωπικότητας
- αυτοεκτίμηση
- Attention Deficit Hyperactivity Disorder- ADHD, Φάσμα αυτισμού
- Αρνητικό κλίμα σχολικής τάξης.

Οι ατομικοί αυτοί παράγοντες βρέθηκε να έχουν στατιστικά σημαντική προβλεπτική αξία τόσο για τη χρήση, όσο και για την προβληματική χρήση του διαδικτύου.

- Το υψηλό στρες για ακαδημαϊκή επίδοση των εφήβων βρέθηκε να έχει αρνητική συσχέτιση προς τη χρήση και την προβληματική χρήση (κυρίως σε έρευνες σε Καναδά και Ν. Κορέα).
- Χαμηλή ακαδημαϊκή επίδοση βρέθηκε στην Ταϊβάν να έχει θετική σχέση με την προβληματική χρήση.

(Anderson, Steen, & Stavropoulos, 2017).

Περιβαλλοντικοί παράγοντες

- Οικογένεια (μέτρα προστασίας εκ μέρους των γονέων, λειτουργικότητα οικογένειας, διαζύγιο, κ.ά.),
- Επιρροή των συνομηλίκων
- Περιβάλλον της σχολικής τάξης («Μικροσύστημα» και «Μεσοσύστημα» στο Μοντέλο / Θεωρία των Οικολογικών Συστημάτων του Bronfenbrenner).
- Έφηβοι με στενές σχέσεις προς τους γονείς τους παρουσίαζαν χαμηλότερη προβληματική χρήση ηλεκτρονικών παιχνιδιών.
- Οι γονικοί περιορισμοί δεν έδειξαν σημαντική επίδραση στην προβληματική χρήση.
- Υψηλότερη ποιότητα κάποιας φιλίας βρέθηκε να συσχετίζεται με υψηλότερη χρήση του διαδικτύου.
- Υψηλότερη προβληματική χρήση συσχετίστηκε με τη χαμηλότερη προσαρμογή εφήβων που είχαν υποστεί cyber-bulling και όσων εφήβων είχαν χαμηλότερη υποστήριξη από συνομηλίκους.

Παράγοντες που αφορούν στην ίδια τη δράση/τις δραστηριότητες στο διαδίκτυο:

- ❑ Η κοινωνική δικτύωση και η ηλεκτρονική επικοινωνία με φίλους (*online relationships*) δεν βρέθηκαν να συσχετίζονται, ούτε να έχουν προβλεπτική αξία στην προβληματική χρήση τόσο σε εφήβους, όσο και αναδυόμενους ενηλίκους.
 - ❑ Τα διαδικτυακά παιχνίδια, τα ραντεβού, οι ερωτικές δραστηριότητες και η κατανάλωση ερωτικών προϊόντων φάνηκε να έχουν υψηλότερη πρόβλεψη της προβληματικής χρήσης, με επαναληπτική μέτρηση, μετά ένα έτος.
-
- Παθολογική επίσκεψη ιστοσελίδων σεξουαλικού περιεχομένου (*cybersexual addiction*)
 - Εμμονική ασχολία με παιχνίδια στον υπολογιστή (*obsessive computer game playing*).

Συμπεράσματα

- Η έρευνα για τη χρήση και την προβληματική χρήση του διαδικτύου σε εφήβους και αναδυόμενους ενήλικους έχει εστιάσει *κυρίως σε ατομικά χαρακτηριστικά*, παρά σε περιβαλλοντικά και σε χαρακτηριστικά της ίδιας της δράσης στο διαδίκτυο (*Μικροσύστημα και Μεσοσύστημα* κατά Bronfenbrenner).
- *Ανάγκη για μεγαλύτερη εστίαση σε περιβαλλοντικούς παράγοντες* (*Εξωσύστημα, Μακροσύστημα, Χρονοσύστημα* κατά Bronfenbrenner).
- *Παρεμβάσεις με στόχο την πρόληψη* θα πρέπει να σχεδιαστούν σε επίπεδο ομάδων, στις ηλικίες της εφηβείας, για να αυξήσουν τα οφέλη της χρήσης και να μειώσουν τις ζημιές της προβληματικής χρήσης.

Ερωτήματα

Πώς οι νέοι:

- α) επηρεάζονται και επηρεάζουν τις προηγούμενες γενιές (γονείς, παππούδες - γιαγιάδες) και ειδικότερα τα ηλικιωμένα άτομα, σε σχέση με τη χρήση των ΠΚΔ, του διαδικτύου και την αυξανόμενη ψηφιοποίηση της ζωής (digitalization);
- β) εν μέσω των τεχνολογικών προκλήσεων, πώς κατανοούν και αντιμετωπίζουν τις εντάσεις και την αλληλεγγύη με τις προηγούμενες γενιές;

Ηλεκτρονική επικοινωνία στα μεγαλύτερης ηλικίας άτομα – στην Τρίτη Ηλικία

- ❑ Οι ΠΚΔ κατασκευάστηκαν για τους νέους (π.χ. το Facebook για προπτυχιακούς φοιτητές).
- ❑ Παρατηρείται μεροληψία ως προς τις μεγαλύτερες ηλικίες και τη χρήση ηλεκτρονικής επικοινωνίας και ΠΚΔ.
- ❑ Εκτεταμένη μεροληψία εμφανίζεται εις βάρος των ηλικιωμένων (ageism) που εκφράζεται και στις ίδιες της ΠΚΔ.

(Levy, et al., 2013).

2^η βιωματική δραστηριότητα (21/5/2024)

Από συνέντευξη με 5-μελή ομάδα εστίασης αγοριών φοιτητών, 19-20 ετών.

1^{ος} φοιτητής: ...και γαμώ τις γιαγιάδες είναι η γιαγιά σου.. Έχει και Facebook και WhatsApp... και σου στέλνει και ηχητικά μηνύματα... Η δικιά μου ζει σε άλλο κόσμο, έχει ακόμα το παλιό κινητό τηλέφωνο..και μόνο για να της τηλεφωνούν και να τηλεφωνεί...

2^{ος} φοιτητής: Ναι, ναι...και μάλιστα, πριν λίγους μήνες εγκατέστησα στο σπίτι της πομπό google assistant. Με μια ρουτίνα τής θυμίζω καθημερινά, με ηλεκτρονικές ειδοποιήσεις 3 φορές την ημέρα, να παίρνει τα φάρμακά της. Μου λέει ότι είναι ευτυχισμένη γιατί έτσι δεν τα ξεχνάει...Με ευγνωμονεί γι' αυτό... νομίζει ότι είμαι σοφός.

1^{ος} φοιτητής: Η δικιά μου γιαγιά έχει βοηθό στο σπίτι μία γυναίκα από τη Γεωργία..δεν τη θέλει καθόλου, γκρινιάζει ότι έμεινε ολομόναχη, με μία ξένη στο σπίτι της να κάνει κουμάντο.....Αν ζούσε ακόμα ο άντρας της, ο παππούς, λέει, θα την πέταγε έξω από το σπίτι να μην ξαναγουρίσει...

2ος φοιτητής: Όλα καλά με τη γιαγιά αλλά ο παππούς μου, ο άντρας της, δεν συμμετέχει σε τίποτα, την κοροϊδεύει μάλιστα ότι η γιαγιά παριστάνει τη νέα...ότι «παιδιαρίζει»...

Είναι στενοκέφαλος άνθρωπος ο παππούς, δεν με ακούει καθόλου.

..... Ένα πράγμα είπα στη γιαγιά μου πέρσι: «Γιαγιά να εμπιστεύεσαι το κινητό σου και να του ζητάς να κάνει για εσένα αυτά που θέλεις...Ζόρισέ το, ζήτα του και.. δες τι σου δίνει. Να ξέρεις ότι όσα πιο πολλά του ζητάς, τόσο αυτό θα σε εξυπηρετεί...» Τελικά αυτό κάνει... και το κάνει αρκετά καλά.

Ερωτήματα

- Πώς αντιλαμβάνονται οι δύο συγκεκριμένοι φοιτητές τη δική τους σχέση με παππού και γιαγιά μέσω της χρήσης ηλεκτρονικών μέσων και ΠΚΔ;
- Ποιες είναι οι προσδοκίες τους;
- Πώς περιγράφουν τις σχέσεις μεταξύ των συγγενών τους Τρίτης Ηλικίας;

The Beach at Sainte Adresse, Claude Monet, 1867